Piemineķļa atklāšana Bauskas aizstāvjiem

12.09.2012 09:35



Bauskas brīvprātīgie aizstāvji 1944.gadā cīnījās dažādu armiju ekipējumā.

Bauskā 14.septembrī plkst.14.00 svinīgi tiks atklāts piemineklis Bauskas aizstāvjiem pret otrreizējo padomju okupāciju 1944.gadā. Par notikušo piemineķļa atklāšanu lasiet "Bauskas Dzīvē".



Cīņas par šo skaisto Zemgales pilsētu ilga no 28.jūlija līdz 14.septembrim, un tajās piedalījās ievērojams skaits latviešu karavīru – leģionāri no veselības un

apmācību rotām, 23., 319. un 322. policijas bataljonu kareivji, kā arī jauni puiši un iesirmi vīri no Bauskas atsevišķā bataljona. Tas bija unikāls gadījums Latvijas vēsturē, kad frontei tuvojoties toreizējais Bauskas apriņķa priekšnieks Jānis Uļuks nevis steidzās evakuēties, bet gan uzaicināja vietējos vīrus ņemt šautenes rokās un pašiem aizsargāt savu pilsētu. Tādejādi no policistiem, aizsargiem un citiem brīvprātīgajiem tika izveidots aptuveni 300 vīru liels bataljons J.Uļuka vadībā. Bauskas brīvprātīgo bruņojums bija pavājš (trūka automātisko ieroču), taču Tēvzemes mīlestība un apziņa par savas dzimtās sētas aizsargāšanu šiem vīriem un pavisam jauniem puišiem deva morāla pārākuma sajūtu pār skaitliski pārāko un labāk apbruņoto ienaidnieku. Pateicoties šai vienībai, no Lietuvas puses uzbrūkošās sarkanarmiešu vienības tika apturētas Bauskas pievārtē, neļaujot tām pārcelties pār Mūsu un Lielupi un doties tālāk Rīgas virzienā. Tobrīd pie Bauskas nebija vācu vienību, kas spētu apturēt uzbrucējus, to izdarīja latvieši. Pašaizliedzīgie Bauskas aizstāvji ļāva nostabilizēt fronti, un vēlāk jau kopā ar citām latviešu un vācu vienībām piedalījās visās kaujās savas pilsētas pievārtē. Tikai 14.septembrī, pēc ilgas artilērijas viesuļuguns un aviācijas uzlidojumiem, skaitliski daudzkārt pārākajam pretiniekam izdevās salauzt Bauskas aizstāvju pretestību un ieņemt izpostīto pilsētu.

Par toreizējo cīņu smagumu joprojām liecina daudzās kareivju kapsētas Bauskā un tās tuvumā. Katru gadu 16.martā un 14.septembrī mēs godinām kritušos latviešu karavīrus viņu atdusas vietās, bet šogad atklāsim pieminekli arī tiem Bauskas aizstāvjiem, kuru kapavietas nav vairs atrodamas.

Aicinu arī citu novadu pārstāvjus piedalīties šajā svinīgajā pasākumā!

Raitis Ābelnieks
NA Bauskas nodaļas vadītājs

Viņiem dzīve aprāvās 1944.gada 14.septembrī...

Pirmpublikācija "Bauskas Dzīves" 10.septembra numurā.

Stāsts balstīts uz patiesiem notikumiem.

Septembra rīts Bauskas pievārtē uzausa, it kā par spīti tiem kareivjiem, kuri nojauta, ka līdz ar gaismas atnākšanu te sāksies īsta elle zemes virsū. Jau vairākas dienas cīnītāji abās frontes pusēs nojauta, ka drīzumā Bauskas apvidū sāksies lielāks Sarkanās armijas uzbrukums, par ko liecināja pastiprināta smagās tehnikas rūkoņa naktīs Lietuvas pusē, pievedot papildspēkus. Arī artilērijas apšaudes un aviācijas uzlidojumi pēdējās dienās pastiprinājās, graujot pilsētu un tās aizstāvju pozīcijas.

166.strēlnieku divīzijas 423.pulka jaunākais seržants Vasilijs Petrovičs ierakumā ārēji mierīgi uztina kārtējo smēķi, labi zinādams, ka drīz būs jādodas uzbrukumā. Vakar komandieris par to īsi informēja, bet poļitruks piesauca uzticību dzimtenei, Staļinam un kārtējo reizi nogānīja visus fašistus, viņu mātes ieskaitot. Vasilijs neticēja poļitrukam, kurš dažbrīd aicināja latviešu tautu atbrīvot no vācu okupantiem, bet citā brīdī visus latviešus nosauca par fašistiem. Vasilijs nebija pirmo dienu karā, daudz ko bija redzējis un pieredzējis, un daudz ko savā prātā pārcilājis. Te viņš atradās svešā zemē, kur no vācu jūga

atbrīvotie iedzīvotāji pret saviem atbrīvotājiem neizrādīja nekādas pateicības jūtas, viņu sejās varēja pamanīt aizdomas, bailes un nicinājumu. Vasilijs zināja, kāpēc tas tā, jo daudzi cīņubiedri plātījās ar saviem „varoņdarbiem" vietējo zemnieku sētās. Viņš zināja, ka pirms sešām nedēļām Bausku neizdevās ieņemt pirmajā triecienā, jo pretim stājās tieši vietējie brīvprātīgie, kas negribēja savā pilsētā ielaist atbrīvotājus no austrumu lielvalsts. Tas lika aizdomāties. Šis nebija viņa karš ,un Vasilijs visvairāk ilgojās sagaidīt tā beigas un pārnākt mājās pie saviem vecākiem un abām māsām.

Par savējiem un mājās pārnākšanu tobrīd domāja arī 215.kājnieku divīzijas 380.pulka grenadieris Ervīns ierakumā pārsimtus metrus tālāk, bet jau pretējā frontes pusē. Viņu kādā Saksijas ciemā gaidīja sieva, sešgadīgais dēlēns un nepilnu gadu vecā meitiņa, kuru viņš pat nebija redzējis. Vakar saņemto sievas vēstuli viņš pārlasīja vēl un vēl. Trakoti gribējās aizsviest savu mašīnpistoli un doties pie saviem mīļajiem, bet kareivja zvērests lika palikt šeit pat un pildīt komandiera pavēles. Ervīns bija izstaigājis Krievijas kaujas laukus un tagad nonācis Bauskā, kas nedaudz atgādināja dzimtās puses mazpilsētu. Viņu šeit noturēja tikai dotais zvērests un ieaudzinātā disciplīna, svarīgākais bija izdzīvot un atgriezties tur, kur viņu gaida, tālab viņš priecātos par kārtējo atkāpšanās pavēli. Nesen Ervīnu pārsteidza viņa rotai piekomandētie latviešu brīvprātīgie, kuri bravūrīgi paziņoja, ka lai jau vācieši atkāpjoties uz savu Vāczemi, ja jau baidoties no krieviem, bet latvieši cīnīšoties līdz galam! Varētu jau saprast to jauno puišu, kam vēl ūsas lāgā nedīgst, romantisko jūsmu par varoņdarbiem kaujas laukā, taču te bija arī nosvērti vīri ar sirmām galvām, kuriem iesaucamais vecums sen jau aiz muguras.

Bauskas pagasta saimnieks Juris nesen klusi bija nosvinējis pusgadsimta jubileju, tagad atradās ierakumos kopā ar puišiem dēla vecumā. Dēls jau vairāk kā gadu bija iesaukts leģionā un pašlaik cīnījās Vidzemes kauju laukos, aizstāvot savu Tēvzemi, tāpat kā šeit Zemgalē to pašu darīja vidzemnieki no 319.policijas bataljona, ar kuriem kauju starplaikā sanāca aprunāties. Juris pats bija pieteicies Bauskas brīvprātīgo bataljonā, kuru izveidoja apriņķa priekšnieks Jānis Uļuks. Sieva gan bija mēģinājusi vīru atrunāt, sakot, ka lai jau tie jaunie tagad karo, jo pats gana izkarojies 1.pasaules karā un Brīvības cīņās, taču Juris palika nepārliecināms. Viņš Bauskas brīvprātīgo bataljonā iestājās 1919.gadā un cīnījās par savu zemi, un darīs to arī tagad. Uzvilcis savu aizsarga formas tērpu, Juris vēl palīdzēja sievai un abām meitām sakraut pajūgu, lai tās kopā ar mājlopiem varētu doties uz drošāku vietu pie radiem Iecavas pagastā. Tagad viņa tukšā sēta atradās tepat pārsimtu metru aiz ierakumu līnijas, ar ložu sacaurumotu jumtu un šāviņu eksplozijās izbirušiem logiem. Bet tās bija viņa mājas, un viņš tās tagad sargāja, tāpat sargāja arī Bausku un visu latviešu zemi. Savā prātā Juris mēdza salīdzināt šodienu ar 1919.gadu, kad šķietami bezcerīgā situācijā pulciņš bezbailīgu vīru Oskara Kalpaka vadībā panāca lūzumu kara gaitā un izcīnīja Latvijas valsti. Jurim kremta, ka 1940.gadā viņš un citi aizsargi netika aicināti aizstāvēt savu valsti, vēlāk tika atbruņoti un pazemoti, bet viņa komandieris ar visu ģimeni izsūtīts uz Sibīriju. Tagad vajadzēja aizstāvēties ar šauteni rokās, lai šeit neatgrieztos 1940./41.gada pāridarītāji.

14.septembra rītā pār Bauskas aizstāvjiem veselu stundu gāzās artilērijas un reaktīvo mīnmetēju viesuļuguns, pēc tam virs pilsētas un aizsardzības pozīcijām parādījās sarkanzvaigžņotas lidmašīnas un izgāza nāvi un postu nesošas bumbu kravas. Bauska liesmoja, dūmi aizsedza pamali, un tad sarkanarmieši saņēma uzbrukuma pavēli. Vasilijs Petrovičs izlēca no ierakuma un kopā ar savas rotas vīriem ar skaļu „urrā" kliedzienu metās uz priekšu, sekojot tanku vienībai. Šķita, ka pēc varenā artilērijas un aviācijas trieciena nekāda pretestība vairs nav iespējama, taču tad viens pēc otra uzliesmoja priekšējie tanki, un arī uzbrūkošo kājnieku ķēde kļuva arvien retāka. Pretinieku ierakumu līniju Vasilijs nesasniedza, kāda lode trāpīja tieši sirdī...

Ervīnam artilērijas apšaude šķita kā ļauns murgs, visapkārt eksplodēja granātas, zeme drebēja un virsū gāzās māla pikas. Nepagāja ne minūte, kopš pēdējiem sprādzieniem, kad kļuva dzirdama tanku rūkoņa, kas tuvojās. Caur blīvo dūmu klājumu parādījās tanku silueti un Ervīns uz brīdi apjuka. Netālu esošais prettanku lielgabals bija sprādzienā saārdīts, blakus tam bez dzīvības pazīmēm gulēja visa apkalpe, arī vada komandieris nebija vairs starp dzīvajiem. Pašaizsardzības instinktu vadīts Ervīns satvēra „tanku dūri" un izšāva uz tuvāko tanku, tas uzliesmoja. Arī otra „tanku dūre" sasniedza savu mērķi, kas bija

piebraucis jau pārdesmit soļu attālumā, taču tuvojās nākamais un aiznākamais tērauda milzenis, bet vairāk prettanku ieroču Ervīnam nebija. Nekas cits neatlika, kā mesties bēgt, taču ložmetēja kārta viņu nopļāva, līdzko Ervīns bija izkļuvis no pusaizbrukušā ierakuma...

Tobrīd Juris kārtējo reizi pārlādēja savu šauteni un šāva uz skrienošajiem cilvēku siluetiem, līdz ko tie iznira no dūmu vāliem starp degošajiem tankiem. Viņš nejuta naidu pret pretinieka kareivjiem, bet šāva trāpīgi. Aizmugurē liesmoja Jura māja, bet viņš pats bija pārsteigts par to, ka šādā mirklī domā nevis par karošanu, bet gan par mājas atjaunošanu. Domas pārtrauca nez no kurienes ierakumā ieripojusī granāta, kas eksplodēja līdzās...

Nedēļu vēlāk tajā vietā, kur vēl nesen bija atradusies ģimenes ligzdiņa, bet tagad no lepnās zemnieku sētas pāri palikušas vien krāsmatas, atgriezās Jura sieva ar meitām. Skats bija šausmīgs, jo visapkārt mētājās smakot sākuši kareivju līķi dažādos formastērpos un izdeguši tanki. Uzvarētāji savā uzvaras skurbumā bija aizmirsuši parūpēties par kritušo apglabāšanu. Trīs raudošas sievietes vairākas dienas neko citu nedarīja, kā vien apglabāja daudzos ķermeņus un to daļas. Smagākais brīdis bija tad, kad atpazina Juri. Viņš tika ietīts vilnas segā, jo istabaugšā glabātais zārks bija sadedzis kopā ar māju, bet Bauskas galdnieki nespēja izgatavot vajadzīgo zārku daudzumu, un apglabāts dzimtas kapos. Citi kritušie tika ievilkti granātu bedrēs un apbērti turpat. Vasilijs iegūla kāda šāviņa krātera dziļumā, virs viņa uzlikts dēlis, un virs tā noguldīts Ervīns. Tā nu viņi tur palika vienā bedrē guldīti.

Vairākus gadus pēc kara kritušie sarkanarmieši tika pārapbedīti speciāli ierīkotās kapsētās. Jura sieva kara komisariāta pārstāvjiem parādīja vietas, kur bija guldījusi attiecīgās armijas pārstāvjus un izstāstīja, kurā vietā bedres dziļumā apglabājusi sarkanarmieti, bet virsū novietojusi vācieti. Pārapbedītāji tik ļoti steidzās izpildīt plānu, ka norādītajā vietā paņēma virsējās mirstīgās atliekas. Tādejādi Ervīns nokļuva sarkanarmiešu kapsētā un katru gadu uz viņa kapavietas 9.maijā nogūla pavasara ziedi, bet Vasilija kauliņi palika tīrumā...

Pārdesmit gadus pēc kara Vasilija tuvinieki atbrauca uz Bausku un kareivju kapsētā atrada viņa vārdu uz marmora plāksnītes, bet Ervīna meita šeit ieradās 50 gadus pēc kara, meklēja tēva atdusas vietu, bet neatrada to.

Raitis Ābelnieks